

ข่าวสารด้านการเกษตรสหภาพยุโรป

สถานการณ์ | กฎระเบียบ | แนวโน้มในตลาดอาหารและสินค้าเกษตรยุโรป

ฉลากอาหารยั่งยืนในตลาดสหภาพยุโรป

ระบบอาหารเป็นส่วนหนึ่งที่เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม (อาทิ การปล่อยก๊าซเรือนกระจก การชะล้างดิน รวมทั้งคุณภาพน้ำและดินเสื่อมโทรม) ปัญหาสังคม (อาทิ พื้นที่ชนบทลดลง การกระจายรายได้ไม่สมดุล และการใช้แรงงานที่ไม่เป็นธรรม) และปัญหาสุขภาพ (อาทิ ประชากรมีภาวะโรคอ้วน โรคหัวใจ และไขมันในเลือดสูงมีจำนวนเพิ่มขึ้น อันเป็นผลมาจากการบริโภคอาหารไม่เหมาะสม) อย่างไรก็ตาม ระบบอาหารยังมีบทบาทช่วยบรรเทาปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ได้ ผ่านการปฏิรูประบบการผลิต การบริโภค การจำหน่าย และการจัดการของเสีย ไปสู่ทิศทางที่ยั่งยืน เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และมีประโยชน์ต่อสุขภาพ

ปัจจุบันผู้บริโภคเข้าใจถึงผลกระทบจากการเลือกซื้ออาหารมากขึ้น และพยายามปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริโภคใหม่ (อาทิ ทานเนื้อสัตว์สีแดงลดลง เปลี่ยนมารับประทานโปรตีนจากพืชเพิ่มขึ้น ลดปริมาณขยะอาหารในครัวเรือน และเลือกซื้อผักผลไม้ตามฤดูกาลหรืออาหารในท้องถิ่น) เพื่อประโยชน์ต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และสังคม ส่งผลให้ความต้องการอาหารที่ยั่งยืนในตลาดเพิ่มขึ้น

สหภาพยุโรปมีสินค้าเกษตรและอาหารที่ผ่านการรับรองมาตรฐานความยั่งยืนประเภทต่าง ๆ วางจำหน่ายเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นฉลากแบบสมัครใจ (voluntary) ที่รับรองโดยเอกชน หน่วยงาน หรือองค์กรต่าง ๆ อาทิ กลุ่มผู้ผลิต ร้านค้าปลีก NGOs และหน่วยงานภาครัฐ โดยฉลากอาหารยั่งยืน (sustainable food labelling) แบ่งเป็น

1. ฉลากรับรองความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ

- ตรารับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ของสหภาพยุโรป ตรา AB ในฝรั่งเศส ตรา Bio-Siegel ในเยอรมนี ตรา AIAB ในอิตาลี และตรารับรองขององค์กร Soil Association ที่ใช้ในสหราชอาณาจักร

- The Rainforest Alliance Certified เครื่องหมายรับรองมาตรฐานชา กาแฟ โกโก้ หรือผลไม้ที่มาจากการทำเกษตรตามมาตรฐานการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ

- เครื่องหมาย MSC (Marine Stewardship Council) รับรองการทำประมงอย่างยั่งยืน และ ASC (Aquaculture Stewardship Council) รับรองการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอย่างยั่งยืน

- ฉลากคาร์บอนฟุตพริ้นท์ขององค์กร Carbon Trust วัดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกตลอดทั้งวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ โดยแสดงผลในรูปแบบก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า (CO2 equivalent)

- ฉลาก Eco-score ของฝรั่งเศสแสดงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตลอดทั้งวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ โดยใช้สัญลักษณ์รูปใบไม้ ร่วมกับรหัสสี (สีเขียวจนถึงสีแดง) และตัวอักษร (A จนถึง E) ซึ่งสีเขียวและตัวอักษร A หมายถึง ผลิตภัณฑ์อาหารที่มีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ได้ลงใจจนถึงสีแดงและตัวอักษร E หมายถึง ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมสูงสุด

- ตรา Roundtable on Sustainable Palm oil (RSPO) certification รับรองความยั่งยืนของน้ำมันปาล์ม และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทาน

2. ฉลากรับรองความยั่งยืนด้านสังคม เกี่ยวข้องกับสุขภาพและความปลอดภัยแรงงาน การมีส่วนร่วมของสังคม (social inclusion) และการจัดปัญหาความยากจน อาทิ

- ตรา Fairtrade ขององค์กรแฟร์เทรดสากล (FLO) รับรองมาตรฐานการค้าที่เป็นธรรม สร้างโอกาสให้ผู้ผลิตด้อยโอกาส มุ่งสร้างความสัมพันธ์ทางการค้าที่ดี การจ้างงานที่เป็นธรรม ไม่ใช่แรงงานเด็ก และให้ความสำคัญกับการดูแลสิ่งแวดล้อม โดยสหภาพยุโรปเป็นตลาดสินค้า fairtrade ใหญ่ที่สุด หรือราว 2 ใน 3 ของมูลค่าการจำหน่ายทั่วโลก สินค้าที่ได้ตรารับรอง fairtrade อาทิ กาแฟ กล้วย โกโก้ ดอกไม้/พืช และเมล็ดฝ้าย

- ตรา Fair for life รับรองมาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคม เศรษฐกิจในสิทธิแรงงาน การจ้างงาน และการค้าที่เป็นธรรม

3. ฉลากรับรองความยั่งยืนด้านสุขภาพและความปลอดภัย เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยอาหาร การแสดงข้อมูลโภชนาการ หรือบ่งบอกว่า เป็นอาหารที่ปลอดจากสารหรือส่วนผสมบางอย่างที่อาจก่อให้เกิดอาการแพ้หรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพผู้บริโภค อาทิ

- ฉลากแสดงข้อมูลสารอาหารแบบเฉพาะเจาะจง โดยให้ข้อมูลเกี่ยวกับสารอาหารที่สำคัญบางรายการด้วยการใช้ตัวเลขและ/หรือรหัสสี อาทิ ฉลากแสดงปริมาณสารอาหารอ้างอิงที่ควรได้รับฉลากแสดงปริมาณสารอาหารแบบแบตเตอรี่ NutriInform ของอิตาลี และฉลากสีไฟจราจรที่ใช้ในสหราชอาณาจักร

- ฉลากแสดงข้อมูลโภชนาการแบบสรุปผลชีวิต ประเมินคุณภาพหรือประโยชน์ของอาหารต่อร่างกายโดยรวม โดยจัดประเภทหรือลำดับตามข้อมูลคุณค่าทางโภชนาการ ซึ่งอาหารที่ดีต่อสุขภาพจะได้รับเครื่องหมายรับรองหรือชีวิตด้วยเกรตระดับต่าง ๆ อาทิ ตรา keyhold ที่ใช้ในสวีเดน เดนมาร์ก และลิชัวเนีย ตรารูปหัวใจที่ใช้ในฟินแลนด์ ตรา Healthy Choice ที่ใช้ในโปแลนด์และสาธารณรัฐเช็ก และฉลาก Nutri-Score ที่ใช้ในฝรั่งเศส เบลเยียม สเปน เนเธอร์แลนด์ และเยอรมนี

- สัญลักษณ์ที่แสดงว่าปราศจากสารหรือส่วนประกอบอันตราย อาทิ อาหารที่ปลอดกลูเตน ถั่ว หรือ GMO รวมทั้งฉลากที่บ่งบอกว่า เป็นอาหารมังสวิรัต ปราศจากเนื้อสัตว์หรือใช้โปรตีนจากพืช (plant-based food)

- ฉลากสวัสดิภาพสัตว์ บ่งบอกว่าสัตว์ได้รับการดูแลและปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรม อาทิ ฉลาก Étiquette Bien-Être ในฝรั่งเศส ที่ใช้ประเมินมาตรฐานสวัสดิภาพสัตว์ (ไก่) ตั้งแต่เกิด การเลี้ยงดู การขนส่ง ไปจนถึงขั้นตอนการเชือด โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่ A ถึง E ฉลากของสมาคมต่อต้านการทารุณกรรมสัตว์ RSPCA ในสหราชอาณาจักร ฉลาก Beter Leven (better life label) ของสมาคมคุ้มครองสัตว์ในเนเธอร์แลนด์ โดยอาหารที่ได้รับดาวมาก (1 ถึง 3 ดาว) ยิ่งแสดงถึงคุณภาพชีวิตที่ดีของสัตว์ และฉลากสวัสดิภาพสัตว์ Tierwohl (Animal Welfare) Initiative ของเยอรมนีที่ใช้รับรองเนื้อไก่และเนื้อสุกร

Reference Intakes

Each serving contains:				
Calories	Sugars	Fat	Saturates	Salt
218	6.3g	3.2g	1.4g	0.2g
11%	7%	5%	7%	3%
of an adult's guideline daily amount				

NutriInform

Energy	Grass	Satur	Sugar	Salt
795 kJ / 192 kcal	14 g	4 g	8.2 g	2.3 g
10%	22%	30%	8%	34%

Traffic light label

Each 1/2 pack serving contains				
MED	LOW	MED	HIGH	MED
Calories	Sugar	Fat	Sat Fat	Salt
353	0.9g	20.3g	10.8g	1.1g
18%	1%	29%	54%	18%

สหภาพยุโรปภายใต้การนำของนาง Ursula von der Leyen (ประธานกรรมการยุโรป) ได้กำหนดแผนพัฒนายุโรปไปสู่สังคมที่ปล่อยคาร์บอนเป็นศูนย์ กระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ พัฒนาสุขภาพ และคุณภาพชีวิตของประชากร รวมทั้งสร้างระบบอาหารที่ยั่งยืน โดยหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้ คือ **การให้ข้อมูลที่ชัดเจนและโปร่งใสแก่ผู้บริโภค** เพื่อประโยชน์ต่อการตัดสินใจเลือกซื้อ/บริโภคอาหารที่ดีต่อเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ รวมทั้งสนับสนุนการเพิ่มขึ้นของอุปทานอาหารที่ดีต่อสุขภาพและยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ Farm to Fork ของสหภาพยุโรปมีการกำหนดให้นำกฎระเบียบด้านฉลากอาหารหลายเรื่องมาพิจารณา เพื่อสนับสนุนการบริโภคที่ดีต่อสุขภาพ และเสริมสร้างทางเลือกอาหารที่ยั่งยืน ได้แก่

1. **การบังคับติดฉลากโภชนาการด้านหน้าผลิตภัณฑ์ในรูปแบบที่สอดคล้องกับทั่วสหภาพยุโรป (mandatory front-of-pack nutrition labelling)** ภายในปี 2565 โดยปัจจุบันประเทศสมาชิกฯ อยู่ระหว่างพิจารณาข้อดี/ข้อเสียของฉลากแสดงข้อมูลสารอาหารแบบเฉพาะเจาะจง (อาทิ NutriInform ของอิตาลี) หรือฉลากแสดงข้อมูลโภชนาการแบบสรุปผลชี้วัด (อาทิ Nutri-Score ของฝรั่งเศส) ว่าแบบไหนมีความเหมาะสมมากที่สุด

2. **ฉลากอาหารยั่งยืน** คณะกรรมาธิการยุโรปจะนำเสนอกรอบแผนงานฉลากอาหารยั่งยืน (sustainable food labelling framework) ภายในปี 2567 ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านโภชนาการ สภาพภูมิอากาศ สิ่งแวดล้อม และสังคมตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทานอาหาร

3. **ฉลากสวัสดิภาพสัตว์** เป็นเครื่องมือที่มีผลต่อการยกระดับ/ส่งเสริมสวัสดิภาพสัตว์ให้ดีขึ้นตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทาน โดยภายในปี 2566 คณะกรรมาธิการยุโรปจะทำการประเมินและแก้ไขกฎระเบียบสวัสดิภาพสัตว์ รวมทั้งเสนอเรื่องการติดฉลากสวัสดิภาพสัตว์ในรูปแบบที่สอดคล้องกันทั่วสหภาพยุโรป

นอกเหนือจากนโยบายและกฎระเบียบที่จะเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบอาหารและการบริโภคอย่างยั่งยืนแล้ว การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในยุโรป 11 ประเทศที่จัดทำโดยสมาคมผู้บริโภคยุโรปยังพบว่า “ผู้บริโภคราว 2 ใน 3 ยินดีที่จะปรับเปลี่ยนวิธีการบริโภคอาหารใหม่ เพื่อประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม อุปสรรคที่จะขัดขวางการเปลี่ยนไปสู่การบริโภคอย่างยั่งยืน ได้แก่ ราคา ความรู้ ข้อมูลไม่ชัดเจน และมีทางเลือกของอาหารที่ยั่งยืนไม่มากนัก”

ในอนาคตคาดว่าความต้องการและอุปทานอาหารที่ยั่งยืนในตลาดสหภาพยุโรปมีแนวโน้มที่จะเติบโตมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสินค้าเกษตรอินทรีย์ สินค้าสัตว์น้ำจากการทำประมงหรือการเพาะเลี้ยงที่ยั่งยืน สินค้าเกษตรจากการค้าที่เป็นธรรม สินค้าที่ผ่านกระบวนการผลิตที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม สิทธิแรงงาน และสวัสดิภาพสัตว์ โดยผู้บริโภคยุโรปนอกจากจะให้ความสำคัญกับราคา รสชาติ ยี่ห้อและความคุ้นเคยกับอาหารแล้ว ยังพิจารณาถึงประโยชน์ต่อสุขภาพ และความยั่งยืนที่เป็นผลมาจากการเลือกซื้ออาหาร

ฉลากอาหารยั่งยืนจึงเป็นมาตรการที่สำคัญในการสื่อสารข้อมูลจากผู้ผลิตถึงผู้บริโภค เพื่อลดความไม่สมมาตรของข้อมูล (asymmetric information) โดยนำไปสู่การบริโภคที่ดีต่อสุขภาพและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม การแสดงฉลากที่มากเกินไปอาจทำให้ผู้บริโภคสับสน ไม่เข้าใจความหมายหรือความแตกต่างของเครื่องหมาย รวมทั้งอาจมีข้อกังวลต่อความน่าเชื่อถือของฉลาก

ในอนาคตผู้ประกอบการทางสรรพสินค้าในสหภาพยุโรปมีแนวโน้มที่จะพัฒนา/บังคับใช้มาตรฐานเอกชนต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับทิศทางการดำเนินงานและนโยบายของสหภาพยุโรป อาทิ European Green Deal ยุทธศาสตร์ความหลากหลายทางชีวภาพ ยุทธศาสตร์ Farm to Fork และมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจเป็นการกีดกันผู้ประกอบการจิ้งจกรติดตาม/ศึกษาความต้องการของตลาดและการปรับปรุงกฎระเบียบด้านฉลากอาหารของสหภาพยุโรปอย่างใกล้ชิด รวมทั้งพิจารณาความเหมาะสมในการขอรับการรับรองมาตรฐานต่าง ๆ อาทิ ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม สังคม สุขภาพและความปลอดภัย รวมทั้งสวัสดิภาพสัตว์ เพื่อเป็นการรักษา/ขยายส่วนแบ่งการตลาดของสินค้าเกษตรและอาหารไทยในสหภาพยุโรป

เอกสารอ้างอิง :

- บทความเรื่อง Impact of Food Sustainability on the Perceived Product Value and Price Expectation of Urban Consumers
- บทความเรื่อง The future of environmental sustainability labelling on food products
- บทความเรื่อง EU consumers are open to eating more sustainably, but lack information to do so